

בְּאֵלֶּהִים נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יָבוֹס צָרֵינוּ:

הִיגְטִים לְשׁוֹנִיִּים פְּרִשְׁת רֵאָה פֶּה

דְּקֻדְקִי קְרִיָּאָה בְּפִרְשֶׁת רֵאָה בְּהַפְטָרָה וּבִרְאשׁוֹן שֶׁל שׁוּפְטִים

יֵא כֹז אֶת-הַבְּרָכָה: הַפְּסוּק פּוֹתַח בְּאַתְנַח אִין כָּאן הַכְּנָה שֶׁל טַפְחָא

יֵא כֹט גְּרָזִים: אִין דָּגֶשׁ בִּז"ן כְּפִי שְׁמוּפִיעַ בְּחֶלֶק מִהַדְפּוּסִים

יֵב ב עֲבָדוֹ-שֵׁם הַגּוֹלִים: גַּעִיָּה בַע"ן, יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הַפְּרִדַּת הַתִּיבּוֹת וְהַגִּיט הַה"א, שְׁלֹא יִישְׁמַע 'עֲבָדוֹ שְׁמָה גּוֹיִם'

יֵב ו מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם: הַעִי"ן בְּשׁוּוֹא נָח וְהַשִּׁי"ן אַחֲרֶיהָ בְּשׁוּוֹא נַע, כֵּן הַדְּבַר בְּהַמְשָׁךְ פֶּס' יֵא אִין לְהַבְלִיעַ אֶת הַעִי"ן, לֹא מִסְרֻתֵיכֶם

יֵב ז בְּרָכָךְ: הַכ"ף הָרֵאשׁוֹנָה בְּשׁוּוֹא נָח לְמִרְוֹת הַקּוּשִׁי

יֵב י וַיִּשְׁבַּתֶּם-בְּטַח: גַּעִיָּה בּוֹא"ו

יֵב יֵא עַלִּית שְׁנִי

יֵב יג הַשְּׁמֶר: בְּמַלְעִיל וּמ"ם סְגוּלָּה, כֵּן הַדְּבַר גַּם בְּהַמְשָׁךְ¹

יֵב יד שֵׁם תַּעֲלֶה עֲלֵיךְ: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת שֵׁם. מִצּוֹךְ: כ"ף סּוּפִית דְּגוּשָׁה

יֵב טו נָתַן-לָךְ: גַּעִיָּה בְּנו"ן הָרֵאשׁוֹנָה. יֵאכְלָנוּ: הַכ"ף בְּשׁוּוֹא נַע וְלֹא בְּחֶטֶף כְּפִי שְׁמוּפִיעַ בְּחֶלֶק מִהַדְפּוּסִים, בְּדוּמָה לּוֹ גַּם בְּהַמְשָׁךְ הַפְּרָק

יֵב טז עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפָּכְנוּ כַּמִּים:

טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת תִּשְׁפָּכְנוּ

יֵב יז מַעֲשֵׂר: הַעִי"ן בְּשׁוּוֹא נָח, לֹא בְּפִתַח

יֵב כ אֶת-גְּבֻלְךָ: הַלַּמ"ד בְּשׁוּוֹא נַע² אֶכְלָה: הָא' בְּחֹלֶם וְלֹכַן הַכ' בְּשׁוּא נַע³

יֵב כו וּבָאתָ: בְּמַלְעִיל

יֵב כח וְשָׁמַעְתָּ: בְּמַלְרַע, לְשׁוֹן צִיּוּי. מִצּוֹךְ: כ"ף סּוּפִית דְּגוּשָׁה

יֵב כֹּט עַלִּית שְׁלִישִׁי

יֵב ל אַחֲרֵי הַשְּׁמֶדֶם מִפְּנֵיךְ: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת אַחֲרֵי. לֵאלֹהֵיָם: הָאֵל"ף נָחָה, כֵּךְ גַּם בְּהַמְשָׁךְ

יֵב ג וְנַעֲבַדְם: הַנּו"ן בְּקֶמֶץ גָּדוֹל וְהַעִי"ן אַחֲרֶיהָ בְּקֶמֶץ קָטָן

יֵב ד הַיִּשְׁכֶּם: הַי"ד בְּחִירָק, אִין לְקִרְוֹא 'הַאִישְׁכֶם'

יֵב י יִדְּךָ: בִּיּו"ד מִרְכָּא כְּטַעַם מִשְׁנָה וְכֵן בְּפִסּוּק טז. תְּהִיָּה-בּוֹ: גַּעִיָּה בְּתִי"ו וְדָגֶשׁ חֶזֶק בְּבִי"ת מִדִּין דְּחִיק

יֵב יב וַיִּרְאוּ: בְּמַלְרַע

¹ הַקּוּרָא מַלְרַע וּמ"ם צְרוּיָה בְּחֶשֶׁשׁ שִׁינוּי מִשְׁמַעוֹת.

² לְמִרְאִית עֵינֵי הַבִּי"ת בְּתַנּוּעָה קְטַנָּה (קִיבּוּץ), אֲבָל צִוּיִן כָּאן כְּמָה פְּעָמִים שְׁכַתִּיב חֲרִיג בְּמִקְרָא "חֲסֻרוֹת וִיתְרוֹת" אִינוּ מִשְׁנָה אֶת הַדְּקֻדּוֹק. לָכֵן הַתַּנּוּעָה כָּאן הִיא תַּנּוּעַת שׁוֹרֵק גְּדוּלָּה

³ אִם יִקְרָא בְּשׁוּא נָח יִשְׁמַע כְּאִלוֹ מְנוּקָד בְּקֶמֶץ קָטָן, וּבְמִקּוֹם פּוֹעֵל בְּעִתִּיד (מִדְּבַר) יִהְיוּךְ לְשֵׁם עֶצֶם אוֹ לְצִיּוּי.

יג יד בְּנֵי-בְלִיעַל: הַלֹּמֶ"ד הַרְאִשׁוֹנָה מְנוּקֶדֶת בְּחִירָק חֶסֶר וְלֹכֵן הִי"ד אַחֲרֶיהָ בְּדֹגֶשׁ חֶזֶק וּמְנוּקֶדֶת בִּפְתַּח,
 יֵשׁ לְהַבְחִין בֵּין תְּנוּעַת הַלֹּמֶ"ד לְבֵין צִלִּיל הִי"ד
 יג טו נֶעֱשְׂתָה: הַקּוֹרְאִים תִּי"ו רְפוּיָה כְּשִׁי"ן שְׁמַאלִית צְרִיכִים לְהִיזָהֵר לֹא לְהַבְלִיעַ אֶת הַשִּׁי"ן. בְּכָל מִקְרָה
 הַשִּׁי"ן בְּשׁוּא נֹחַ
 יג טז אֶת-יִשְׁבִּי: בִּי"ד מֵרַכָּא כְּטַעַם מִשְׁנָה.
 הַחֶרֶס אֲתָה וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּהּ וְאֶת-בְּהֶמְתָּהּ לְפִי-חֶרֶב: יֵשׁ לְהַאֲיֵץ מֵעַט אֶת קְרִיאַת תִּיבַת
 'וְאֶת-בְּהֶמְתָּה' הַמוֹטַעֲמַת בְּטַפְחָא, לְהַסְמִיכָה לְתִיבָה שֶׁלִּפְנֵיהָ שֶׁהִי זֶהוּ הַמִּפְסִיק הָעֵיקָרִי
 הַחֶרֶס אֲתָה וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּהּ וְאֶת-בְּהֶמְתָּה --- לְפִי-חֶרֶב
 יג יז וְשִׁרְפָתָּ בְּאֵשׁ: קִדְמָא וְאִזְלָא כֵּן צְרִיךְ לְהַטְעִים וְלֹא בְּמוֹנַח רְבִיעִי⁴
 יג יח וְנָתַן-לָךְ: גְּעִיָּה בְּנִי"ן הַרְאִשׁוֹנָה
 יד א עֲלִיית רְבִיעִי
 קֶרְחָה: הַקֶּר"ף בְּקֻמָּץ קֶטֶן
 יד ד כְּשֶׁבִים: יֵשׁ לְהִיזָהֵר מִפְּנֵי שִׁיכּוֹל הָאוֹתוּת שֶׁ-בִּ
 יד י אֲשֶׁר אֵין-לּוֹ: תִּיבַת אֲשֶׁר מוֹטַעֲמַת בְּדִרְגָּא בְּנִיגוּד לְכֻלְלִי מֵרַכָּא-דִּרְגָּא לִפְנֵי תְבִיר⁵
 יֵשׁ לְשִׁים לֵב לְהַבְדִּילִים הַדָּקִים בֵּין הַמִּקְרָא שֶׁלִּפְנֵינוּ לְבֵין הַמִּקְבִּילָה בְּסִפֵּר וִיקְרָא יָא בְּפִרְשַׁת שְׁמִינִי
 יד יב וְהֶעֱזִנִּיהָ: הֵ"א בְּקֻמָּץ רַחֲבָה וְהֵעִי"ן אַחֲרֶיהָ בְּקֻמָּץ קֶטֶן, הִנּוּ"ן בְּחִירָק חֶסֶר וְהִי"ד אַחֲרֶיהָ קְמוּצָה
 וּבְדֹגֶשׁ חֶזֶק
 יד יג וְהֶרְאָה: עוֹף זֶה בְּסִפֵּר וִיקְרָא מִכּוֹנָה דָּאָה, בְּדִל"ת בְּמִקּוֹם רִי"ש
 יד יד וְאֶת כָּל-עֶרֶב לְמִינּוֹ: יֵשׁ לְהִיזָהֵר מֵהַמִּקְרָא הַדּוּמָה בְּסִפֵּר וִיקְרָא, שֵׁם אֵין וְאִי חֲבִיבוֹר לִפְנֵי תִיבַת
 'אֶת'
 יד טז אֶת-הַכּוֹס: אֵין כָּאֵן וְאִי חֲבִיבוֹר בְּנִיגוּד לְפִסּוּק הַמִּקְבִּיל בּוֹיְקְרָא
 יד יז וְאֶת-הֶרְחָמָה: בְּמַלְעִיל!
 יד כֹּא לֹא תֵאכְלוּ: לֹא בְּמוֹנַח וְלֹא בְּמִקָּף. לִגְרָ: הַלֹּמֶ"ד בִּפְתַּח וּגִימ"ל דְּגוּשָׁה. לְנִכְרִי: הַלֹּמֶ"ד בְּשׁוּא
 יד כב עֲלִיית חֲמִישִׁי
 יד כג מַעֲשֶׂר: הֵעִי"ן בְּשׁוּא נֹחַ
 יד כד שְׂאֵתָ: הַשִּׁי"ן בְּשׁוּא וְהַאֲל"ף בְּצִירִי
 יְבָרְכֶךָ: כ"ף רְאִשׁוֹנָה בְּשׁוּא נֹחַ, עַל אֵף הַקּוּשִׁי. כֵּן הַדְּבָר גַּם בְּהַמְשָׁךְ הַפֶּרֶק
 יד כה בִּידָךְ: וְלֹא בִידָךְ, הַדִּל"ת בְּשׁוּא נֹעַ לֹא בְּסִגּוֹל וְהַטְעַם בְּכ"ף
 יד כו תִּשְׁאֲלֶךָ: גְּעִיָּה בְּתִי"ו. הַאֲל"ף בְּקֻמָּץ רַחֲבָה וְהַלֹּמֶ"ד בְּשׁוּא נֹעַ. וְאֶכְלָתָ שֵׁם: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לְכ"ף
 וְדֹגֶשׁ חֶזֶק בְּשִׁי"ן מִדִּין אֲתִי מִרְחִיק

⁴ כֵּן הוּא בְּכָל הַמִּקּוּרוֹת חוּץ מִהַמְנַחֵת שִׁי

⁵ דִּרְגָּא תְּבוּאָה כַּאֲשֶׁר יִשְׁנֵן לַפְחוֹת שְׁתֵּי הַבְּרוֹת הַמִּפְרִידוֹת בֵּין הַבְּרַת הַתְּבִיר לְבֵין הַבְּרַת הַמְּשֵׁרֶת. עַפ"י תוֹרָה קְדוּמָה: אֲשֶׁר אֵין-לּוֹ

טו א עליית ששי

טו ב לא-יגש: ש"ן שמאלית

טו ד יהיה-בך: געיה ביו"ד הראשונה ודגש חזק בב"ת מדין דחיק

טו ו והעבטת: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה, ועל אף הקושי, הטי"ת בשווא נח

טו ז תקפץ: הפ"א דגושה

טו ט קרבה: הקו"ף בקמץ רחב והר"ש אחריה בשווא נע. ורעה עינך: הטעם בעי"ן מלרע, יש להקפיד, כבכל מקום אחר במקרא, על קריאת העי"ן שאם לא כן, משבש את משמעות הכתוב

טו יא לעניך: העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת העי"ן החטופה, הנ"ן בחירק חסר ולכן היר"ד אחריה דגושה.

ולאבינך: הלמ"ד וגם הבי"ת בשווא נח, היר"ד בחולם והנ"ן אחריה בשווא נע: ול-אב-ינך

טו יב ועבדך: הבי"ת בקמץ גדול ושווא נע בדל"ת, כן הדבר גם בהמשך פס' יח

טו יד ומיקבך: המ"ם בחירק חסר והיר"ד אחריה דגושה ומנוקדת אף היא בחירק חסר

טו טז אהבך: הבי"ת בשווא נע

טו יז תעשה-כן: העמדה קלה בת"ו ודגש חזק בכ"ף מדין דחיק

טו יח בשלחך: באזלא (קדמא) ולא בפשטא. בהרבה חומשים אין להבחין ביניהם כי כאן הקדמא היא על האות האחרונה

טו יט עליית שביעי

טו כ תאכלנו: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף פתח

טו כא תזבחנו: הבי"ת קמוצה

טז א ועשית פסח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק במקום אשר-יבחר: תיבת אשר מוקפת ולא במונח

טז ב וזבחת פסח: טעם נסוג אחור לבי"ת⁶

טז ג תאכל-עליו: יש להעמיד קלות את קריאת הת"ו מפני הגעיה שם

טז ה נתן לך: הטעמה בת"ו, אין טעם נסוג אחור לנו"ן

טז ו לשכן שמו שם:

תיבת שם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף בשונה מקודמו יד כב לשכן שמו שם

טז יג מפטיר

באספך מגרנדך: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן

טז טו בכל תבואתך: בכל במהפך ולא במקף ולכן הכ"ף בחולם ולא בקמץ קטן

טז טז יראה כל-זכורך: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (לא קורן אך יש חומשים)

טז יז נתן-לך: געיה בנו"ן

⁶ יש לדון אם זו נסיגה, או השארת הטעם במקום בגלל הסמיכות להברת הש"ן באות הבאה במחברת התיגאן של יהדות תימן היא נכללת ברשימת מילים בשם 'אוגירה' הכוללת מקרים חריגים דומים במקרא

הפטרות ראה ישעיהו נד יא – נה ה:

נד יא **עֲנִיָּה**: הנו"ן בחירק חסר והי"ד אחריה בדגש חזק

נד יב **וְשִׁמְתִּי בְדָכְדָּךְ**: כ"ף ראשונה בדגש קל על אף שהתיבה הקודמת מוטעמת בטעם משרת, מסתיימת בהברה פתוחה ובמלרע^[8]. הדל"ת בשווא נח אע"פ שהכ"ף אחריה רפויה
נה ב **לְשִׁבְעָה**: הש"ן בקמץ קטן

ראשון של פרשת שופטים:

טז יח **שֹׁפְטִים וְשִׁטְרִים**: הפ"א והט"ת בשווא נע. **תִּתֶּן-לָךְ**: געיה בתל"ו הראשונה

טז כ **נָתַן לָךְ**: אין טעם נסוג אחור, כן הדבר גם בהמשך יז ב

טז כא **שני** במנחת שבת

תַּעֲשֶׂה-לָךְ: העמדה קלה בתל"ו ודגש חזק בלמ"ד מדין דחיק

יז א **כָּל דְּבַר רָע**: טעם טפחא בתיבת לל, יש להקפיד על הפרדה בין שתי התיבות הנותרות

יז ד **וְהִגַּד-לָךְ**: געיה בה"א

יז ז **תִּהְיֶה-בָּךְ**: העמדה קלה בתל"ו ודגש חזק בב"ת מדין דחיק

יז ח **לִנְגַּע**: הלמ"ד קמוצה

יז י **אֲשֶׁר יִבְחַר ה'**: טעם טפחא בתיבת אֲשֶׁר

יז יא **שלישי** במנחת שבת

יז יב **לְשִׁרְתָּ שֵׁם**: טעם נסוג אחור לש"ן הראשונה

שמן רוקח. **רֵאָה אֲנִי נָתַן לְפָנֶיכֶם חַיִּים בְּרִיכָה וְקָלָהּ**. יש לדקדק דבברכה אמר אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם, וכלל כל המצוות. ובקללה אמר אֲסָ לֹא תִשְׁמְעוּ וגו' ללכת אחרי אֱלֹהִים אחרים, ופרט כאן עבודה זרה, ואח"כ אמר וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ וגו' כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וגו' וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים, הרי חזר וכלל כל המצוות, והא מילתא טעמא בעי. וגם מה שאמר 'כִּי אַתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ', לכאורה כמיותר, דכיון שאמר 'הלא ... בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן', ממילא יובן שיעברו את הירדן. ואם עיקר כוונתו לומר 'לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ', הלא זה כבר נאמרה ונשנית לעיל. ונראה לפי מה שאמרו חז"ל [בבלי שבת פח א] עה"פ וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר (שמות יט, יז), מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, אמר רבינא מכאן מודעה רבה לאורייתא. והקשו התוס' והרי הדר קבלוה בערבות מואב. ותירצו דגם בזה היו אנוסים כדי שיבואו לא"י. והקשה המהרי"ק (שורש קס"ז) דהא אינו רק מניעת טובה, ומניעת טובה לא חשיבה אונס. ותירץ דרבינא ס"ל דא"י מוחזקת היא מאבותינו, וא"כ אינו בגדר מניעת טובה. היוצא מדבריו, דאי נימא דא"י מוחזקת מאבותינו, א"כ גם אחר הקבלה בערבות מואב היו יכולין לטעון אנוסין היינו עד שהדר קבלוה בימי אחשורוש. אבל למ"ד א"י אינה מוחזקת מאבותינו, א"כ תיכף אחר הקבלה בערבות מואב בטלה טענת אונס, דהא אינו רק מניעת טובה וכקושית מוהרי"ק. והנה הפרשת דרכים כתב דבעבודה זרה לא שייך טענת אנוסים היינו, דהא על זה נצטוו גם קודם מעמד הר סיני, וא"כ קודם הקבלה בערבות מואב, אם יקיימו את התורה יקבלו שכר על כל המצוות, ואם לא יקיימו לא יענשו רק על עבודה זרה. אבל אחר הקבלה בערבות מואב, אי נימא א"י מוחזקת מאבותינו, אזי גם אחר הקבלה בערבות מואב אין להם עונש רק על העבודה זרה, אבל אי

א"י אינה מוחזקת, אז יקבלו עונש על כל המצות. וזה שאמר משה 'ראה אנכי נותן לפניכם חיוס', כלומר קודם הקבלה בערבות מואב, וזה 'חיוס', 'את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה' אלהיכם', בדרך כלל על כל המצות תקבלו שכר. 'וחקללה אס לא תשמעו וגו' ללכת אחרי אלהים אחרים', דדוקא על עבודה זרה תקבלו עונש. ואח"כ אמר 'זחיה כי יביאך ה' וגו' ונתת את הברכה על הר גריזים', דהיינו שתהיה קבלה חדשה בערבות מואב, ואל תחשבו שא"י מוחזקת מאבותינו וא"כ גם על קבלה זו יהיה לכם טענת אונס, לזה אמר 'כי אתם עוברים את חירדן לבוא לרשת את הארץ אשר ה' אלהיכם נותן לכם', כלומר שאינה מוחזקת מאבותיכם, אלא עתה הוא נותן לכם, וא"כ שוב לא יהיה לכם טענת אונס, דהא אין זה רק מניעת טובה, ולכן 'זשמרתם ועשיתם את כל החוקים והמשפטים', כי אז תקבלו עונש על כל עבירות.

בן לאשרי. **רֵאָה אֲנֹכִי נִתֵּן.** 'אנכי' גימטריא 'כוונה', 'נתן' עם הכולל גימטריא 'ראש', והכוונה שראשית כל דבר צריך לכוון שיהא מעשיו לשם שמים, ועל כן 'אנכי' גימטריא ג"כ אחד מיוחד, 'שצריך בכל דבר כוונה לה' אחד.

ראה אנכי נותן לפניכם חיוס ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו גו' וחקללה אס לא תשמעו. יש לדקדק על הכפל שהיה לו לומר 'נותן לפניכם את הברכה אשר תשמעו, וחקללה אס לא תשמעו', גם תיבת 'חיוס' אינו מובן, דהלא רש"י כתב 'האמורות בהר גריזים ובהר עיבל', ואין זה 'חיוס'. אך הנה בספה"ק נועם אלימלך כתב (ומצאתיו בפירוש בזהר חדש איכה צב), דכמו שז"ה לעצמת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד) בכל הבריא, כן הזמן היא בריאה, ויש בהזמן ג"כ זה לעומת זה, והיינו הכ"ח עתים שחשב שלמה המלך (קהלת ג') לטוב ולמוטב, ובריאת הזמן נכלל בה שנים חדשים ימים טובים, וכן להיפך, וכשהדור היו זוכין היה בט' באב ביאת המשיח, כדאיתא במדרש (איכה רבה פא),

פנים יפות אס לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך וגו'. וצריך להבין מאי אשר לא ידעתם. ונראה דהא דכתיב וסרתם מן הדרך היינו שסרו מלימוד התורה, כענין שנאמר ולעיל ה, טו ופן יסורו מלבבך וגו', ותורה נקרא דרך כדאיתא בריש מסכת קידושין [ב ב] והנה אחז"ל [שם מט ב] סימן לגסות הרוח עניות התורה שע"י עניות בתורה בא לידי גסות הרוח, כמ"ש בפסוק [ותהלים יט, ג] יום יביע אמר ולילה ללילה יחנה דעת, כי המתמיד בתורה ה' נתעלה בכל יום ומכיר בכל יום גדולת הבורא ומעלת התורה כי רב הוא להשיגה וקוצר דעת האדם המשיג, ולכך כתב במרע"ה שהיה ענו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב, ג), מפני גודל השגתו בתורה אשר לא קם כמוהו, ובהיפוכו המבטל מן התורה נאמר בו ולילה ללילה יחנה דעת, שכל מה שנחשך אור השכל ועיניו השע מלהבין, עוד יהיה כאשר ימשש העור באפלה (דברים כח, כט), דהיינו שהוא עיוור ואינו רואה האפילה, כמ"ש הנביא [ישעיהו ה, כ] שמים חשך לאור, וז"ש ולקמן כח, כט] וחיית ממשש בצתרים שדומה לו שהוא צהרים מפני שהוא עיוור ואינו רואה האפילה, וז"ש ולילה ללילה יחנה דעת כל שהוא יותר מוחשך בחשכות יחנה לו דעת, ובעבור זה עניות התורה היא סימן לגסות רוח, וכבר כתבנו לעיל בפסוק ורם לבבך ושכחת (דברים ח, יד), כי רוממות הלב נענש על המחשבה, מפני שנעשה לו כהיתר שהוא טועה בעצמו ומגדיל נפשו בעיניו להגדיל כבודו למעט כבוד שמים, לכך אמרו [סוטה ד ב] כל המתגאה כאלו ע"ז, וז"ש כיון שסרו מן דרך התורה יתגאה לבו שהוא כעובד ע"ז, וכיון שהוא טועה בעצמו ואינו יודע בגאותו לכך אמר אשר לא ידעתם:

הכתב והקבלה דברים פרק יב בארץ אשר נתן יי אלהי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה...הנה הניחו על א"י בפרט שם ארץ, ועל ח"ל שם אדמה, וכן מסדרי הברכות תיקנו על שבעת המינים הגדלים בא"י ברכת על הארץ, ועל פירות שאר ארצות ברכת פרי

האדמה, ואפשר להטעים קצת הנחת שם אדמה על ח"ל. כי אדמה שרשו דם לר' שלמה פפנהיים מענין דומי' ושקיטה והעדר תנועה, לפי שהיא גשם דומם אין בה תנועת הצמיחה כמו שיש לכל שאר הגשמיים, בע"ח צמחים ומתכיות כולם יש בהם כח הצמיחה, ואפילו האבנים שבארץ צמחים וגדילים ומתרבים כשאר מתכיות⁷ רק צמיחתם נמשכת זמן רב ואינו ניכר כצמיחת דברים הרכים, והאדמה עצמה ר"ל החלק העפריי שבארץ המורכב מחול ועפר אין בו כח צמוחה כל עיקר, שהיא רק מעלה צמחים והיא עצמה אינה צומחת, הנה ע"ש איכותה שהיא דוממה ושוקטת בהעדר תנועת מעשה הצמיחה נקרא אדמה, כענין ידמו כְּאֶבֶן (שמות טו, טז), עֵינֵי נִגְרָה וְלֹא תִדְמָה (איכה ג, מט), יָקָם סֶעֱרָה לְדִמְמָה (תהלים קו, כט), לְאֶבֶן דֹּמָם (חבקוק ב, יט), ע"כ⁸. לכן מקבלי התורה האלהית כשהם יושבים בשאר הארצות הם נמנעים מלקיים מצות התלויות בארץ, נקראת אצלם אדמה, כי הם עלי' יושבי דומה נעדרי התנועה במעשי המצות, ושובתים מפעולת חיובי הדברים המוטלות עליהם לפי המקום הראוי להם. ודע דלר' שלמה פפנהיים שם ארץ שרשו רץ, לשון רציצה כמו וְתָרַץ אֶת גְּלִגְלָתוֹ (שופטים ט, נג), וגשם הארץ כשאנו מסלקים ממנו חלק המים שבו כגון המים והנהרות המשלימים כדוריות הארץ, אז ישאר צורת החלק העפריי שבו כגשם מרוצץ מלא בקעים וחללים, כי בלבד ע"י הצירוף עם חלק המים הממלא הבקעים ההם נתהווה לו צורת כדור, וע"ש כך נקרא ארץ בתוספת א' כשם אצבע אגרוף אזורע, מלשון רציצה, שצורתו בזולת הימים והנחלים בצורת גשם רצון, וזה שאה"כ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִבְשָׁה אֶרֶץ וְלַמָּקוֹה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים (בראשית א, י), והיינו לחלק המקשיי והעפריי שבכדור שהוא היבשה קרא ארץ, ע"ש צורתו שהוא כגשם מרוצץ, ולחלק המים שבו הממלא את בקיעי הרציצה קרא ימים, ע"כ.

ול"נ שהונח על כדור הארץ שם ארץ ע"ש ריצתה ותנועתה לסבב את השמש תמיד, כאשר הסכימו כל החוקרים האחרונים אל דעת קדמוני הקדמונים מהם כמו פיטאגוראס, והיא דעת רבותינו ג"כ במכדרשב"י (זוהר ויקרא י"ד) דאיתא התם כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור אילין לתתא ואילין לעילא ועל דא אית אתר ביישובא כד נהיר לאילין חשיך לאילין, לאילין יממא ולאילין ליליא, הנה ע"ש ריצתה התמידית להתנועע בסבוב הונח עלי' שם ארץ, וגם רבותינו הבינו ענין הריצה בשם ארץ, שאמרו (ב"ר פ"ג) ד' שמות נקרא לארץ וכו' ארץ שהיא מריצה פירותי, ואמרו עוד שם (פרשה ה') למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה, ומלשון זה האחרון יראה שהבינו בשם ארץ גם ענין הרצון, וזה מסתבר יותר. כי משרש בנה יאמר אֶבֶן (ותחלת הנחת שם אבן על האבנים הפשוטים המצויים ביותר אשר רוב תשמישן לבנין), ככה משרש רצה יאמר ארץ, והונח על כדור הארץ בכלל שם ארץ ע"ש שיושביה הם בעלי בחירה ורצון. כי האדם להיותו התכלית העיקרי בבריאה והמובחר שבכל העולמות בין בעליונים בין בתחתונים, כי כל הברואים שתחתיו כבהמות וחיות אין פעולתם בבחירה ורצון. כי כל מעשיהם אינם רק כפי כח הטבעי שבהם, וכן העליונים כמלאכי מרום אינם בעלי בחירה ורצון, כי כל מעשיהם אינם רק כפי כח הרוחנית שבהם, ואין בכחם הבחירה והרצון להנשא למעלה מן המדרגה אשר יוצרו עלי' ולא לרדת מטה, כאמור וְנָתַתִּי לָךְ מִחֵלְכִים בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה (זכריה ג, ז), שנקראו עומדים בל יוכלו הגבה מעלה וכן ההשפלה נמנעה מהם, ורק האדם הוא אשר נאמר עליו הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וְרָעָה לָדַעַת טוֹב וְרָע (בראשית ג, כב), וכמו שפירש בו הרמב"ם (רפ"ה מתשובה) מין אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע. כי הרשות נתונה בידו להטות עצמו בכל פעולותיו לפי רצונו ודעתו, לכן הונח

⁷ לפי הידוע היום אבנים ומתכות אינם גדלים.

⁸ כנראה כל זה מדברי ר' שלמה פפנהיים, נראה ערוב שורשים שונים שהמשותף ביניהם אותיות דלי"ת ומ"ם, אבל יתכן לפרש שכולם שורש דמ"ם

על מקום מושב מין האדם שם ארץ, ע"ש הבחירה והרצון הניתן ברשותו בכל פעולותיו, והשתא דאתינן להכי יש מקום להבין מעט טעם הנחת שם ארץ על א"י בפרט, כי רק היא למעלת קדושתה מכשרת את יושביה לעשות רצון נותן התורה בקיום כל מצותיו, ולזה לא נמנעו רבותינו לומר (איכה רבתי ד' נ"א) ארץ זו א"י, ארץ זו דברי תורה, ארץ זה ביהמ"ק, כי כל אלה ביחס קדושה אחת עומדים להיותם אמצעיים לעשות רצונו ית' בשמירת מצותיו, ולזה על ישראל המצווים ביחוד לקיים רצון נותן תורתו אליהם אמרו (קהלת רבה ע"פ והארץ לעולם עמדת קהלת א, ד) ישראל נקראו ארץ שנאמר כי תהיו אתם ארץ חפץ (מלאכי ג, יב), חפץ הוא התחזקות הרצון לעמת איזה דבר וההתאמצות בו שיהיה הדבר על האופן שהוא רוצה, זאת ההשתדלות נקרא חפץ, ונאמר לשון חפץ הרצון על תכלית הרצון, ונאמר רצון החפץ על מלאת הרצון, והאדם שהגיע אל תכלית רצונו כי נתמלאו לו כל חפציו, מתואר "ארץ חפץ", וטעם המקרא כל באי עולם יאשרו אתכם בראותם כי כל אחד מכם השיג כל מאוי' ונתמלאו לו כל מה שלב האדם חפץ בו (וא"צ לדחוק המפרשים שיוסיפו מלת יושבי, כאילו כתיב יושבי ארץ חפץ) ובזה ירווח לנו גם מה שמתואר רחם האשה בשם ארץ, ככתוב רַחֲמַי בְּתַחֲתֵי אֶרֶץ (תהלים קלט, טו). כי מקום ריקום הולד ויצירתו ברחם האשה הוא בעצמו המקום אשר אליו יגיע האבר בשעת גמר ביאה (עיי' רמב"ם פ"ה מאיסורי ביאה ג' ד') וע"ש שהוא מקום מלאת חפץ ורצון הטבעי בזיווג נקרא ארץ, ובכמדורשב"י (זוהר בראשית י"ב א') ויקרא אלהים ליבשה ארץ ארעא רעוא שלים. ובתענית (י"ד ע"א) א"י נבראת תחלה שנא' עד לא עשה ארץ (משלי ח, כו), א"י משקה אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו שנאמר' הִנֵּנִי מְטֵר עַל פְּנֵי אֶרֶץ (איוב ה, י), וכתב רשב"א שם א"י נקרא ארץ סתם כי רצונו יתברך בה, וע"ש במהרש"א, ומדרש הנעלם (זוהר חדש) ר"פ תולדות [צ"ל נח] מצאתי אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים (תהלים קטז, ט), וכי למעלה יש ארצות א"ר יצחק לא ארצות ממש אלא לשון רצוי הוא כד"א אֶרֶץ אֶתְכֶם (ויחזקאל כ, מא)⁹, כלומר אמר דוד אתהלך לפני ה' במקום אשר ירצו תמיד הצדיקים, אשר רצונם וחפצם ללכת שמה, מבואר כדברי **א"ה**. ברור למדי שפירושו על ארץ אינו אפשרי. לא לשון ריצה ואף לא לשון ריצוי.

יא כא זרע שמשון לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו, עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה. ברש"י: מה ענין זה אצל זה, אמר להם הקב"ה לישראל אל תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן במעי אמותיהן, שאם אין אתם מעשרים מעשרות כראוי כשהוא סמוך להתבשל, אני מוציא רוח קדים ומשדפתן. וצ"ע למה דוקא זה העונש שיהיו נולדים הפירות ואח"כ משדף אותם, ודוקא כשהם סמוכים להתבשל, ולמה אינו מונע יציאתם מתחילה, וכמו שמצינו שאמר הקב"ה יִהְיֶה אֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ (דברים יא, יז). ויש לתרץ דהנה ידוע שהשכר על קיום המעשר הוא הברכה ששולח הקב"ה בתבואות, וכמו שאמרו (בבלי תענית ט א) 'עשר בשביל שתתעשר'. ומבואר בזוה"ק (ח"א פח). שאין הברכה שורה על דבר ריק, וכמו שמצינו שאמר אלישע לאשה השונמית הַגִּידִי לִי מַה יֵּשׁ לָךְ בְּבֵית (מלכים ב, ד, ב), כי אם לא היה לה אסוך שמן, לא היתה שורה עליה הברכה. "וא"כ כשהאדם אינו מעשר כראוי, בדין הוא שיחול עליו הקללה היפך הברכה, ואם הארץ לא היתה מצמיחה כלום, לא היתה ניכרת הקללה הבאה מחמת עון המעשרות, שהלא כשאין כלום בודאי לא שורה הברכה, ולכך כדי לעשות היכר שבא להם עונש מחמת עון המעשרות, עושה הקב"ה שהארץ תצמיח ותוציא פירותיה, ונמצא שהם במצב שראוי הברכה לחול, ואזי שורה עליהם הקללה והולכים הפירות לאיבוד, ובכך מתברר שיש עליהם קללה גדולה. והטעם שהקב"ה עושה כן דוקא כשהם קרובים להתבשל ולא לאחר שגדלו לגמרי, יש לפרש עפ"י מה שכתבו המקובלים (ע"פ בראשית רבה י) שכל פרי ועשב יש לו מלאך שאומר לו גדל, ובגמר

⁹ הלשון הזו בזוהר חדש נח והמקרא הוא ביחזקאל, מה שהוא מציין פסוק 'ארצה אמריך' אין לו שחר.

בישולו נכנס בו ניצוץ של אותו מלאך, והאוכלו נשמתו נהנית ואותו מלאך ניזון. ולפי דברי המקובלים הנ"ל מתבאר יפה, דכדי שניצוץ המלאך לא ילך לאיבוד, אין ממתין השי"ת להשחית את הפירות עד אחר שיגמר בישול הפירות, אלא משחיתם כבר מקודם שיתבשלו, והיינו לפני שנכנס בהם הניצוץ של המלאך.

יב ד חזון איש. **לֹא תַעֲשֶׂון בֵּן לִי אֱלֹהִים**. איסור מחיקת השם הוא אפילו במקום שלא ניתן ליכתב כמו כותב שם על בשרו דאמר שבת ק"ך ב' דאית ב' משום לא תעשון כן, וכדאמר שבת ס"א ב' דאזכרות שבקמיעות אע"ג דלא ניתן ליכתב ואין מצילין אותן מפני הדליקה, מ"מ יש בהן משום קדושת השם ופשטין לה מהיה שם כתוב על ידות הכלים דקדוש וטעון גניזה, וכן אמר ערכין ו' א' דקדוש שלא במקומו מיהא דטעון גניזה אלא שאין קדוש לקדש את כל הקורה כמו שמקדש במקומו גם את גליון הקלף [כ"ה לפירוש השני שברש"י שם] וכ"כ הרמב"ם פ"ו מה' יסה"ת ה"ז דאפילו כתוב על כלי מתכות וכלי זכוכית והתיך הכלי ה"ז לוקה. ואיסור גרמא הוא בין בשם ובין בכתבי הקדש אף שאין בהם אזכרות ואף שלא נתנו לכתוב.

הרב דוב לנדו נר"ו. **לֹא תַעֲשֶׂון בֵּן לִי אֱלֹהִים**. פירש רש"י (בפירוש שני) אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב.

ומהאי טעמא עיר הנדחת שיש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת¹⁰ לפי שא"א לקיים בה וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ... וְשָׂרְפָתָהּ לפי שאסור לאבד שמות הקודש.

והקשה הגר"א מטעלו דלריש לקיש דס"ל בב"ק דאשו משום ממונו א"כ בשריפת עיר הנדחת הוי רק גרמא וא"כ אמאי אינה נשרפת הא מבואר בשבת ק"כ ב' דאין איסור למחוק את השם ע"י גרמא. ואין להק' דאם אשו משום ממונו א"כ לא מקיים מצות שריפת עיר הנדחת דאי"ז מעשה שלו אלא גרמא (ע"ש בחידושי הגר"א מטעלו מש"כ בזה) דמנלן לומר דקיום מצוה לא מהני ע"י גרמא ורק היכא שכתוב לשון עשי אמרינן בשבת ק"כ ב' דלא מועיל גרמא וכאן כתוב ושרפת.

והא דלא שורפים גם לריש לקיש וכנ"ל, יעוי' בבית מאיר בחידושו על הש"ס שתירץ דאיכא גם עשה דאת יי אלהיך תירא, וממילא א"א לשרוף אף שאינו אלא גרמא.

יג ו פניני תרגום יונתן. **וְהַנְבִיא תְּחִיבָא או חִלּוּם תְּחִיבָא וְיָמָת כִּי דְבָר סָרַח עַל יְיָ אֱלֹהִים**. באיזה מיתה יומת הנביא או חלום החלום המדיחים לעבוד ע"ז? בגמ' (סנהדרין פט:) נחלקו בענין נביא המדיח לע"ז, שרבי שמעון סובר אין מיתתו אלא בחנק, ות"ק סובר אין מיתתו אלא בסקילה.

בת"י מבואר דלא כאחת השיטות הנ"ל, אלא שיטה נוספת שמיתתו בסייף: **וְנָבִי שִׁקְרָא הוּא או חִלּוּם חִלְמָא זְדָנָא הוּא יִתְקַטֵּל בְּסִיפָא אָרוּם מְלִיל סְטִיָּא עַל יְיָ אֱלֹהִים דְּאִפִּיק יִתְכּוֹן מֵאֲרַעָא דְּמִצְרָאִי וְדִי פִּרְקוֹן מִבֵּית שְׁעָבוֹד עֲבָדָא לְאַטְעִיּוּתָכוֹן מִן אֲרָחָא דְּפִסְיָדָכוֹן יְיָ אֱלֹהִים לְמַהֲלָכָא בָּהּ וְתַפְלוֹן עֲבָדִי בִּישְׁתָּא מְבִינִיכוֹן:** וכבר עמדו בזה ה'תפארת ישראל' (סנהדרין פ"א מ"א), וה'קרית מלך' על הרמב"ם (בהוספות) וראה עוד בנו"כ יהונתן (כאן).

¹⁰ לפי דעה אחת, והיא הידועה. מספרים שהיו בירושלים שני אחים, המבוגר היה הרב רפאל קצנלכוגן, והצעיר הרב אהרון. הר' רפאל היה מקורב לפועלי אגודת ישראל, ור' אהרון היה קנאי מ'נטורי קרתא', ר' רפאל אמר לר' אהרון (כנראה לא היה במציאות), ההבדל בינינו, אם תהיה עיר הנדחת ויש בה רק מזוזה אחת, אתה תרוץ לתלוש אותה כדי שישמידו אותה, ואני, אם תהיה עיר נידחת בלי כל מזוזה, אני ארוץ לקבוע מזוזה באחת מפתחיה כדי שהיא תינצל!

יד יב הרב גור-אריה צור נר"ו רָאָה אֵלֶּה דִּיהָ

וְהָ אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם וגו' וְהָרָאָה וְאֶת-הָאֵלֶּה וְהִדְיָה לְמִינָהּ

פירש רש"י היא ראה היא איה היא דיה. ולמה נקרא שמה ראה, שרואה ביותר, ולמה הזהירך בכל שמותיה, שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק, שלא יהא האוסרה קורא אותה ראה, והבא להתיר אומר, זו דיה שמה או איה שמה, וזו לא אסר הכתוב. ובשימת לב, פירש"י טעם לשם ראה, שרואה ביותר, ואילו לשם איה ודיה לא פירש.

ולעומקו של מקרא ירמזון שמותם לדרכו של יצר הרע שהוא כנגד עוף טמא. בתחילה עינים רואות והוא כנגד ראה. אחרי כן הלב חומד ושואל איה התענוגות. והוא כנגד איה. ומוסיף היצר הרע כדרכו רק עוד קצת ודי. והוא כנגד דיה.

והתשובה ליצר הרע היא באותה מטבע.

כנגד רָאָה, יִרְאָה להתבונן בעניני השגחה. ובעין טובה למען יהיה חלקו בלקח הטוב אשר נתן הטוב על ידי טוביה. [הוא משה רבנו ויקר"ד פרשה א].

כנגד אֵיָה ישאל איה מקום כבודו להעריצו,

וכנגד דִּיה ינהיג עצמו ב"די", ויסתפק במה שיש לו, וילך בדרכי ה' שאמר לעולמו די. ואשר על כן נקרא ש-די. [חגיגה יב].

ועל דרך הצח, היא ראה היא איה היא דיה, יכוון לשכינה הקדושה שירדה למצרים להוציאנו משם. וכפי שנאמר [שמות יט, ד] אֲתֶם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל-פְּנֵי יַמִּים וְאֶבְאֶה אֶתְכֶם אֵלַי. ויכוון בזה לשמות הק' אהיה ושדי:

כיצד: האות ה' מהשם דיה, יחד עם השם איה, הן אותיות אהיה, בשם הזה גאלנו הקב"ה ממצרים. ומובלעות בו אותיות א' ה' של ראה. נותרו אותיות ריש, די. שהן רי' שדי.

רי' הן רד"ו שנה שנשתעבדנו במצרים.

ובשם שדי דרשו נוטריקון: שאמר לעולמו די. שאמר לצרותינו די [בראשית מג פס' יב ברש"י]. וכן ידרש כאן: שאמר לגלות מצרים די. והוא לאחר רי' שנה כשנתגלה בשם אחי'ה.

ועוד ידרש על דרך הצח, שראה שדי' בלחצנו ושמע צעקת איה שבנפשנו, והסכים עם משה רבנו שאמר דיה לצרה בשעתה, ואמר לו לך אמור להם לישראל, אחי'ה שאמר לעולם די שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם, לומר לגלותכם די. [ברכות ט].

יד יב מלוא העומר. וְשִׂמְחַת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מְשַׁלַּח יָדְךָ. אפשר ירמז כי בזכות הצדקה יוכל לשמוח שהיא שמחה של מצוה, כמו שהפליג בזוהר (ח"ב פח:) דמי שאינו נותן לעני מסעודתו ביו"ט [עונשו סג]. וכבר אמרו שבצדקה משלים השם כי, הפרוטה הוא היו"ד, והה' אצבעות הוא הה', והושטת היד הוא הוי"ו, ויד העני הוא הה' בתראה. וזה שתהא השמחה 'לפני ה'', דייקא ע"י משלח ידך, שתתן לעני, ואז תשלים השם כסדרן. וזה ירמז 'איש כמתנת ידו כְּבִרְכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ, כי כמתנת ידו שמשלים השם, ככה תהא הברכה.

יד כח דגל מחנה אפרים. שְׁמֹר וְשִׂמְעָה. יש לומר רמז בשני תיבות אלו על דרך 'בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה' (אבות ו, ב) ומה שאמר אא"ז¹¹ זללה"ה ידוע, שהוא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום. ועיין בספר הקדוש¹² של

¹¹ בעל שם טוב

¹² תולדות יעקב יוסף

הרב מפולנאה זללה"ה. והנה בזה נתבאר התימא והפלא שהקשה מפני מה הכרוז יוצא כשאינן שום שומע. וביאר ז"ל מי, שרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה' אז, בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה כנ"ל, [עכ"ד]. והוא שמרמוז 'שמד' לשון המתנה, היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', אז בודאי 'שמעת' הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום את ערותא דבת קול, והמשכיל יבין

טו ב מלוא העומר. וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו וגו' כי קרא שמטה לה'. הנה תיבת 'דבר השמטה שמוט' כפול לשון. ויראה שהוא הקדמה לבל ירע לו על שמיטת כספו, כי בלאו הכי מה שנגזר לו שיחסר לו, קצוב מן השמים, לכן אמר לבל יתחמץ לב איש על הפסד ממונו, כי בודאי 'שמוט' בלאו הכי. אך לא בזאת ישובח בהיות כוונתו שלא ירוויח עידן, לזה אמר לא יגש את רעהו ואת אחיו, לא בשביל שיחשוב כי יחסר בלאו הכי חסרון זה, שאין זה המידה טובה, רק לעשות לשם שמים, והיינו 'שמטה לה'.

תן לחכם ויחכם עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

כתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺